

ابن اعثم ابو محمد احمد بن علی کوفی

ابن اعثم کوفی، محدث، شاعر و مورخ شیعی است.

فهرست مندرجات

- ۱ - معرفی ابن اعثم کوفی
- ۲ - آثار
- ۳ - فهرست منابع
- ۴ - پانویس
- ۵ - منبع

معرفی ابن اعثم کوفی

ابنِ اَعْتَمَ کوفی، ابو محمد احمد بن علی معروف به ابن اعثم کوفی (د ۳۱۴ق/۹۲۶م)، محدث، شاعر و مورخ شیعی. از زالدگاه و تاریخ تولد و زندگانی وی آگاهی دقیقی در دست نیست. در نام و نسب وی نیز اختلاف کرده‌اند: یاقوت [۱] یاقوت حموی، معجم الادب، ج ۲، ص ۲۳۰. نام وی را احمد و برخی محمد آورده‌اند [۲] احمد ابن اعثم، فتوح، ج ۱، ص ۲، ترجمه احمد بن محمد مستوفی هروی، بمبئی، ۱۳۰۰، ۱۳۰۵ق. همچنین لفظ اعثم را که لقب پدر او بوده است، گاهی درباره خود ابن اعثم به کار برده‌اند. یاقوت او را مورخی شیعه دانسته که نزد اصحاب حدیث ضعیف شمرده شده و تصریح کرده که خود، کتاب ابن اعثم را دیده است، اما شوشتری او را شافعی مذهب و از ثقات متقدمین دانسته است. [۳] قاضی نورالله شوشتری، مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۲۷۸، تهران، ۳۷۵ق. ابن اعثم شعر نیز می‌سرود و یاقوت ابیاتی از اشعار او را که برای ابوالحسین بن سلامی بیهقی انشاء کرده، آورده است. [۴] یاقوت حموی، معجم الادب، ج ۲، ص ۲۳۰ - ۲۳۱. ابن حجر شعر او را متوسط شمرده است. [۵] احمد ابن حجر عسقلانی، لسان المیزان، ج ۱، ص ۱۳۸، حیدرآباد نکن، ۱۳۲۹-۱۳۳۱ق.

آثار

آثار ابن اعثم که ذکر آن‌ها در کتب تاریخی آمده، عبارتند از:

۱ - الفتوح در تاریخ: این کتاب به نامهای تاریخ فتوح

[۱] احمد قاضی نورالله غفاری، ج ۱، ص ۴، تاریخ نگارستان، به کوشش مرتضی مدرس گیلانی، تهران، ۱۳۴۰ش.

و فتوحات الشام

[۲] حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۲۳۷، استانبول، ۱۹۴۱م.

نیز معرفی شده است.

این کتاب یکی از اسناد مهم تاریخی صدر اسلام است که در آن، مؤلف از مورخان و محدثان بنامی مانند مدائنی، واقدی، زهری، ابومخنف، ابن کلی و چند راوی دیگر به عنوان منابع خود نام برده است.

کتاب الفتوح از آن روی که مطالب مهمی درباره حوادث عراق، فتح خراسان، ارمنستان، آذربایجان و همچنین جنگهای اعراب و خزرها و روابط بیزانس و اعراب دارد از اهمیت و اعتبار بسیاری برخوردار است.

[۳] محسن روحانی، «تاریخ اعثم کوفی و ترجمه آن»، ج ۱، ص ۴۵۲، راهنمای کتاب، س ۱۹، شم ۴-۶، تیر - شهریور، ۱۳۵۵ش.

۲ - تاریخ: این کتاب به گفته یاقوت

[۱] یاقوت حموی، معجم الادبیا، ج ۲، ص ۲۳۱. به احتمال قریب به **یقین** ذیلی بر کتب اول وی یعنی فتوح است. چون به تصریح **ابن حجر**،

[۲] احمد ابن حجر عسقلانی، لسان المیزان، ج ۱، ص ۱۳۸، حیدرآباد دکن، ۱۳۲۹-۱۳۳۱ق. کتب فتوح وی شامل حوادث **سقیفه بنی ساعده** تا زمان **هارون الرشید** (د ۱۹۳ق/۸۰۹م) است. به احتمال قوی حوادث پس از آن، یعنی از زمان **مأمون** (د ۲۱۸ق/۸۳۳م) تا **المقتدر بالله** (د ۳۲۰ق/۹۳۲م) که در فتوح چپ حیدرآباد آمده، باید همان ذیلی باشد که یاقوت از آن نام برده است.

قسمتی از کتب **تاریخ ابن اعثم** در ۵۹۶ق/۱۲۰۰م به دستور یکی از بزرگان **خوارزم** و **خراسان** که نام وی مشخص نیست و با القاب **قوام‌الدوله و الدین**، حاتم‌الزمان از وی یاد شده، به وسیله دو مترجم به فارسی ترجمه شده است.

[۳] محمد دبیرسیاهی، «ترجمه فارسی تاریخ اعثم و دو مترجم آن»، ج ۱، ص ۸۹۳-۸۹۴، راهنمای کتب، س ۱۹، شم ۱۱-۱۲، بهمن و اسفند ۱۳۵۵ش.

نام مترجمان را رضی‌الدین سیدالکتب و مؤیدالدین مائرنابادی گفته‌اند، اما در منابع در این باره اختلاف است. چگونگی ترجمه و نسخه‌های خطی آن در دو مقاله مبسوط در مجله راهنمای کتب آمده است.

[۴] محمدحسین روحانی، «تاریخ اعثم کوفی و ترجمه آن»، ج ۱، ص ۴۵۲، راهنمای کتب، س ۱۹، شم ۴-۶، تیر - شهریور، ۱۳۵۵ش.

فهرست منابع

- (۱) احمد ابن اعثم، فتوح، ترجمه احمد بن محمد مستوفی هروی، بمبئی، ۱۳۰۰، ص ۳۰۵ق.
- (۲) احمد ابن حجر عسقلانی، لسان المیزان، حیدرآباد دکن، ۱۳۲۹-۱۳۳۱ق.
- (۳) حاجی خلیفه، کشف الظنون، استانبول، ۱۹۴۱م.
- (۴) محمد دبیرسیاهی، «ترجمه فارسی تاریخ اعثم و دو مترجم آن»، راهنمای کتب، س ۱۹، شم ۱۱-۱۲، بهمن و اسفند ۱۳۵۵ش.
- (۵) محمدحسین روحانی، «تاریخ اعثم کوفی و ترجمه آن»، راهنمای کتب، س ۱۹، شم ۴-۶، تیر - شهریور، ۱۳۵۵ش.
- (۶) قاضی‌نورالله شوشتری، مجالس المؤمنین، تهران، ۱۳۷۵ق.
- (۷) احمد قاضی‌نورالله غفاری، تاریخ نگارستان، به کوشش مرتضی مدرس‌گیلانی، تهران، ۱۳۴۰ش.
- (۸) یاقوت حموی، معجم الادبیا.

پانویس

۱. [↑](#) یاقوت حموی، معجم الادبیا، ج ۲، ص ۲۳۰.
۲. [↑](#) احمد ابن اعثم، فتوح، ج ۱، ص ۱۳۸، ترجمه احمد بن محمد مستوفی هروی، بمبئی، ۱۳۰۰، ص ۳۰۵ق.
۳. [↑](#) قاضی‌نورالله شوشتری، مجالس المؤمنین، ج ۱، ص ۲۷۸، تهران، ۱۳۷۵ق.
۴. [↑](#) یاقوت حموی، معجم الادبیا، ج ۲، ص ۲۳۰-۲۳۱.
۵. [↑](#) احمد ابن حجر عسقلانی، لسان المیزان، ج ۱، ص ۱۳۸، حیدرآباد دکن، ۱۳۲۹-۱۳۳۱ق.
۶. [↑](#) احمد قاضی‌نورالله غفاری، ج ۱، ص ۴، تاریخ نگارستان، به کوشش مرتضی مدرس‌گیلانی، تهران، ۱۳۴۰ش.
۷. [↑](#) حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۲۳۷، استانبول، ۱۹۴۱م.
۸. [↑](#) محمدحسین روحانی، «تاریخ اعثم کوفی و ترجمه آن»، ج ۱، ص ۴۵۲، راهنمای کتب، س ۱۹، شم ۴-۶، تیر - شهریور، ۱۳۵۵ش.
۹. [↑](#) یاقوت حموی، معجم الادبیا، ج ۲، ص ۲۳۱.
۱۰. [↑](#) احمد ابن حجر عسقلانی، لسان المیزان، ج ۱، ص ۱۳۸، حیدرآباد دکن، ۱۳۲۹-۱۳۳۱ق.
۱۱. [↑](#) محمد دبیرسیاهی، «ترجمه فارسی تاریخ اعثم و دو مترجم آن»، ج ۱، ص ۸۹۳-۸۹۴، راهنمای کتب، س ۱۹، شم ۱۱-۱۲، بهمن و اسفند ۱۳۵۵ش.
۱۲. [↑](#) محمدحسین روحانی، «تاریخ اعثم کوفی و ترجمه آن»، ج ۱، ص ۴۵۲، راهنمای کتب، س ۱۹، شم ۴-۶، تیر - شهریور، ۱۳۵۵ش.

منبع

دانشنامه بزرگ اسلامی، مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، برگرفته از مقاله «ابن اعثم کوفی»، ج ۳، ص ۸۹۳. [سایت اندیشه قم](#)

رده‌های این صفحه: [تراجم](#) | [علمای شیعه](#) | [علمای قرن چهارم](#) | [مورخین](#)